

Bruchem, Krangstraat 5

(gem. Zaltbommel)

rapport 570

Bruchem, gemeente Zaltbommel, Krangstraat 5

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen

P. de Rijk

Colofon

ADC Rapport 570

Bruchem, gemeente Zaltbommel, Krangstraat 5
Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen

Auteur: P. de Rijk
In opdracht van: Woningstichting "De Vijf Gemeenten", Woudrichem
Foto's en tekeningen: ADC-ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort, december 2004
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. E. Lohof

ISBN 90-5874-76-46

ADC-ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Bureauonderzoek	5
2.1	Methoden	5
2.2	Resultaten	5
	Afbakenen van het plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)	5
	Beschrijving van de huidige situatie (LS02)	5
	Beschrijving van de historische situatie (LS03)	5
	Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)	6
	Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)	6
3	Inventariserend Veldonderzoek	7
3.1	Methoden	7
	Oppervlaktekartering (VS02)	7
	Booronderzoek (VS03)	7
3.2	Resultaten	7
	Oppervlaktekartering (VS02)	7
	Booronderzoek (VS03)	7
3.3	Interpretatie	8
3.4	Waardstelling van eventuele archeologische resten	8
4	Conclusies	8
5	Advies	8
	Literatuur	9
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	9

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

<i>Provincie:</i>	Gelderland
<i>Gemeente:</i>	Zaltbommel
<i>Plaats:</i>	Bruchem
<i>Toponiem:</i>	Krangstraat 5
<i>Kadastrale gegevens:</i>	Kadastrale gemeente Kerkwijk, Sectie S, perceel 413, 414, 324 (sloot)
<i>Kaartblad:</i>	45A
<i>Coördinaten:</i>	144899 / 422273 / 145161 / 422505
<i>Bevoegd gezag:</i>	Gemeente Zaltbommel
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	15957
<i>ADC-projectcode:</i>	4102030
<i>Periode van uitvoering:</i>	februari 2006
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	ADC ArcheoProjecten, Amersfoort

1 Inleiding

In opdracht van Woningstichting “De Vijf Gemeenten” heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek en een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd voor het plangebied Krangstraat 5 in de gemeente Zaltbommel. In het plangebied zullen twee bedrijven en twee bedrijfswoningen worden gebouwd. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de bouwactiviteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied. Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel, dat gebaseerd is op het bureauonderzoek. Dit is gebeurd door middel van een booronderzoek.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Voor dit onderzoek is geen Programma van Eisen geschreven, maar het Plan van Aanpak is voorgelegd aan het bevoegd gezag.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 16-01-2006, het booronderzoek vond plaats op 09-02-2006. Aan het onderzoek hebben meegewerkt: G. Sophie (archeoloog), P. de Rijk (archeoloog) en het is geaccordeerd door E. Lohof (sr. archeoloog).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2, in het bijzonder de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. Het bureauonderzoek wordt gerapporteerd conform LS06.

Het onderzoek bestaat uit vijf onderdelen (specificaties LS01 t/m LS05). In de eerste vier onderdelen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik
- beschrijving huidige situatie
- beschrijving historische situatie
- beschrijving van bekend archeologische waarden

Deze werkzaamheden leiden tot het opstellen van een gespecificeerd verwachtingsmodel van het gebied (specificatie LS05). Hierin wordt verwoord of archeologische waarden worden verwacht. Indien deze worden verwacht worden de (veronderstelde) eigenschappen van de waarden zo gedetailleerd mogelijk aangegeven.

2.2 Resultaten

Afbakenen van het plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)

Het plangebied ligt in Bruchem. Het plangebied wordt begrensd door de Krangstraat in het noordwesten en de bebouwing aan de Peperstraat in het zuidoosten. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 2,6 ha. Het onderzochte gebied komt overeen met het plangebied.

Door de voorgenomen ingreep kunnen eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Beschrijving van de huidige situatie (LS02)

Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland.

Beschrijving van de historische situatie (LS03)

De historische situatie is op verschillende historische kaarten als volgt:

Bron	historische situatie
Historische kaart uit 1872	Grasland met nagenoeg dezelfde verkaveling als de huidige.
Historische kaart uit 1923	Idem

Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)

In het onderzoeksgebied zijn de volgende waarden vastgesteld:

Bron	waarde
IKAW	Het plangebied ligt in een gebied met een middelhoge indicatieve archeologische waarde.
AMK	Monument 3998 (laat middeleeuwse huisterp), monument 4203 (nederzetting uit het Neolithicum en Romeinse tijd-vroege Middeleeuwen), monument 4204 (laat middeleeuwse huisterp), monument 15674 (vindplaats uit de periode Neolithicum-Bronstijd).
waarnemingen ARCHISII	Waarneming 41064 (vluchtheuvel opgeworpen na de overstroming van 1863), waarneming 41011 (laat middeleeuwse huisterp), waarneming 41009 (laat middeleeuwse huisterp), waarneming 42704 (scherven uit de periode late IJzertijd-Romeinse tijd).
Onderzoeksmeldingen	Er hebben meerdere inventariserende booronderzoeken in de buurt van het plangebied plaatsgevonden (onderzoeksmelding 3494, 8991, 8775, 9917).

De ligging van de waarden is weergegeven in afb. 3. Zij bevinden zich alle op de Bruchemse stroomrug (afb. 4).

Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)

De volgende aardewetenschappelijke informatie is bekend van het onderzoeksgebied:

De ondergrond in het centrale deel van het Nederlandse rivierengebied bestaat uit afzettingen van de Rijn en Maas. Het rivierenlandschap zoals wij dat kennen ziet er heel anders uit dan het landschap vóór de bedijking, toen de rivieren zelf hun weg door het landschap zochten. In dit gebied hadden de rivieren een meanderend patroon. Dit betekent dat de rivier één rivierbedding heeft die meer of minder kronkelt. De rivierbochten verschoven in de loop van de tijd langzaam naar buiten en stroomafwaarts. Hierdoor ontstond een brede strook waarin de rivier ooit stroomde: de meandergordel. In een meandergordel bevindt zich altijd op enige diepte zand in de ondergrond, het zand dat door de rivier werd getransporteerd.

Daarnaast overstromden de rivieren regelmatig, waarbij veel sediment werd afgezet in een strook direct langs de rivier. Hier vormden zich oeverwallen, die samen met de meandergordel 'stroomgordel' wordt genoemd. Het achterliggende laaggelegen gebied, de kommen, kwamen bij overstromingen ook blank te staan. Hier werd fijner sediment, zware klei, afgezet.

Verder vormde de rivier soms plotseling een nieuwe loop. De afgesloten of verlaten rivierarm werd opgevuld. Als gevolg van deze zogenaamde stroomgordelverleggingen zijn in de loop van het Holocene (ca. 10.000 jaar geleden tot heden) verschillende nieuwe rivierarmen in het rivierengebied gevormd en weer afgesloten. De buiten gebruik geraakte stroomgordels vormden zandige stroomruggen in het landschap, die aantrekkelijk waren voor bewoning en landbouw. Ze lagen relatief hoog en dus droog, waren vruchtbaar en goed te bewerken. De relatief laaggelegen komgebieden waren vooral geschikt als wei- en hooiland.

Na verlanding van een stroomgordel is dit een ideaal vestigingsgebied voor de mens.¹

type informatie	informatie
Bodemkunde	Het plangebied heeft de codes Rn67C (noordwestelijk deel) en Rn95A (zuidoostelijk deel). Dit zijn rivierkleigronden. De eerstgenoemde kan als een kalkloze poldervaaggrond uit zavel en lichte klei gedefinieerd worden, de laatstgenoemde als kalkhoudende poldervaaggrond uit zware zavel en lichte klei. Poldervaaggronden zijn de meest algemeen voorkomende vaaggronden in Nederland, zij nemen een groot deel van het zeekleigebied van Noord- en West-Nederland in, alsmede delen van het rivierkleigebied.
Geomorfologie	Het plangebied ligt voor het overgrote deel in een rivierkom- en oeverwalachtige vlakte. In het zuidoosten bevindt zich de Bruchemse stroomgordel op een diepte van 0-1 m -mv. De sedimentatie begon in 2560±40 BP en eindigde in 1760±45 BP. Archeologische sporen uit de Romeinse tijd op de flanken van de stroomgordel zijn een aanwijzing dat deze ten minste in 200 n. Chr. nog water voerde.

¹ Ten Cate & Maarleveld 1977, 56, 70.

type informatie	informatie
	In het noordwesten van het plangebied verloopt de oudere stroomgordel van Zaltbommel-Nederhemert die op 3-6 m –mv ligt. De sedimentatie begon in 4820±70 BP en eindigde in 4160±60 BP. Zowel de Bruchemse stroomgordel als de stroomgordel van Zaltbommel-Nederhemert maken deel uit van het rivierensysteem van Est. Zij waren aftakkingen van de Rijn en mondden in het Maasestuarium bij Rotterdam. ²

Op grond van de archeologische, historische en bodemkundige informatie kan het volgende verwachtingspatroon worden opgesteld: Historisch gezien bestond het plangebied tot in het laatste kwart van de 19^e eeuw uit grasland. Gewoond werd op de hogere rivieroeverwal aan de Peperstraat. De lagere rivierkomvlakte werd als weide- en hooiland gebruikt. Het is aan te nemen dat dit gebied deze functie sinds het begin van de verkaveling in de Middeleeuwen gehad heeft. Eventuele archeologische resten zullen zich met name op de rivierstroomrug concentreren. Voor het plangebied betekent dit, dat de kans op archeologische resten in het zuidoosten het grootst is.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Methoden

Methoden toegepast bij het Inventariserend Veldonderzoek zijn conform de KNA, versie 2.2, 2005, in het bijzonder specificatie VS02 (oppervlaktekartering) en VS03 (booronderzoek). Het terrein is onderzocht door middel van een veldkartering. De rapportage is conform specificatie VS06 opgesteld.

Oppervlaktekartering (VS02)

De percelen zijn op de raaien met de boorpunten belopen. De vondstzichtbaarheid was matig.

Booronderzoek (VS03)

In het plangebied zijn 14 grondboringen uitgevoerd met als doel het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische indicatoren, de mate van verstoring en de bodemopbouw. Archeologische indicatoren zijn bijvoorbeeld fragmenten aardewerk, houtskool, verbrande klei, (on)verbrand bot en andere insluitsels die van nature niet in de bodem voorkomen. Daarnaast kunnen bodemverkleuringen, bijvoorbeeld veroorzaakt door fosfaatverbindingen, een indicatie vormen voor bewoning in het verleden.

De boringen zijn geplaatst in een grid bestaande uit parallelle raaien met een afstand van 40 m. Binnen een raai zijn de boringen geplaatst om de 50 m. De boringen zijn zodanig geplaatst dat zij verspringen ten opzichte van die in de aangrenzende raai en zijn uitgevoerd met een 7 cm edelmanboor en een 3 cm guts. De boringen zijn gezet tot een maximum van 3,70 m –mv. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd. De X- en Y-coördinaten zijn bepaald aan de hand van de locale topografie. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van de topografische kaartserie 1 : 25.000.

3.2 Resultaten

Oppervlaktekartering (VS02)

Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen.

Booronderzoek (VS03)

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 5.

De boringen kennen een min of meer gelijk profiel. In de diepste boring (boring 14) werd op een diepte van 350 cm –mv iets lemig tot lemig zand aangetroffen. Daarboven ligt blauwgrijze matig zware klei, overgaand in donker-blauwgrijze matig zware klei. Deze donkerdere klei werd niet in elke boring aangetroffen (niet in boring 1, 2, 9 en 5). Er volgt op een diepte van 155-200 cm –mv een bandje humeuse, matig zware klei met een dikte van rond de 15 cm. In enkele boringen (boring 11, 13 en 14) kon binnen deze humeuse band duidelijk tussen een licht- en zwaar humeus gedeelte worden onderscheiden, terwijl het humeuse bandje in boring 7 en 8 nauwelijks meer aanwezig was. Daarboven ligt wederom een pakket blauwgrijze, matig zware

² Berendsen *et al.* 2001; Berendsen & Stouthamer 2001.

klei, dat vanaf ca. 140 cm –mv sterk met ijzer aangerijkt is. De bouwvoor met een dikte van ca. 30 cm sluit de boringen af.

In het booronderzoek zijn geen indicatoren gevonden die wijzen op archeologische sporen in de bodem.

3.3 Interpretatie

De resultaten van de boringen bevestigen het kaartbeeld van de geologisch-morfologische kaart. De flank van de Bruchemse stroomgordel, die in boring 14 is aangetroffen, wordt door een dik pakket klei afgedekt. Binnen de afzettingsperiode heeft een stagnatie plaatsgevonden, waarbij zich een vegetatiehorizont kon vormen. Hierna werd wederom een dik pakket klei afgezet.

3.4 Waardestelling van eventuele archeologische resten

In het onderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen.

4 Conclusies

De volgende onderzoeksvragen waren opgesteld voor het plangebied:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardestelling hiervan?
- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Het bureauonderzoek geeft aan dat het plangebied een middelhoge archeologische waarde bezit volgens de IKAW. Op basis van het historisch bronnenonderzoek kan voor de Middeleeuwen en Nieuwe tijd een lage archeologische verwachting uitgesproken worden. Uit het booronderzoek, dat een verkennend karakter heeft, zijn geen archeologische indicatoren in de boor aangetroffen. Dit onderzoek bevestigt het kaartbeeld van de geologisch-morfologische kaart, waarbij het plangebied als rivierkomvlakte gedefinieerd kan worden. De flank van de Bruchemse stroomgordel ligt in het zuidoostelijk deel van het plangebied op een diepte van 3,70 m. Deze kan in de laatste 25 m naar de zuidoostelijke rand van het plangebied echter steil omhoog komen. Ook ligt aan de noordwestelijke zijde de stroomgordel van Zaltbommel-Nederhemert op een diepte van 3-6 m –mv. Hierop zouden archeologische waarden kunnen worden aangetroffen, met name uit de IJzertijd en Romeinse tijd.

5 Advies

Geadviseerd wordt om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren, mits de bodem aan de noordwestelijke zijde niet dieper dan 3 m wordt omgezet. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom wel aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij het bevoegd gezag, zoals aangegeven in de Monumentenwet 1988, artikel 47, lid 1.

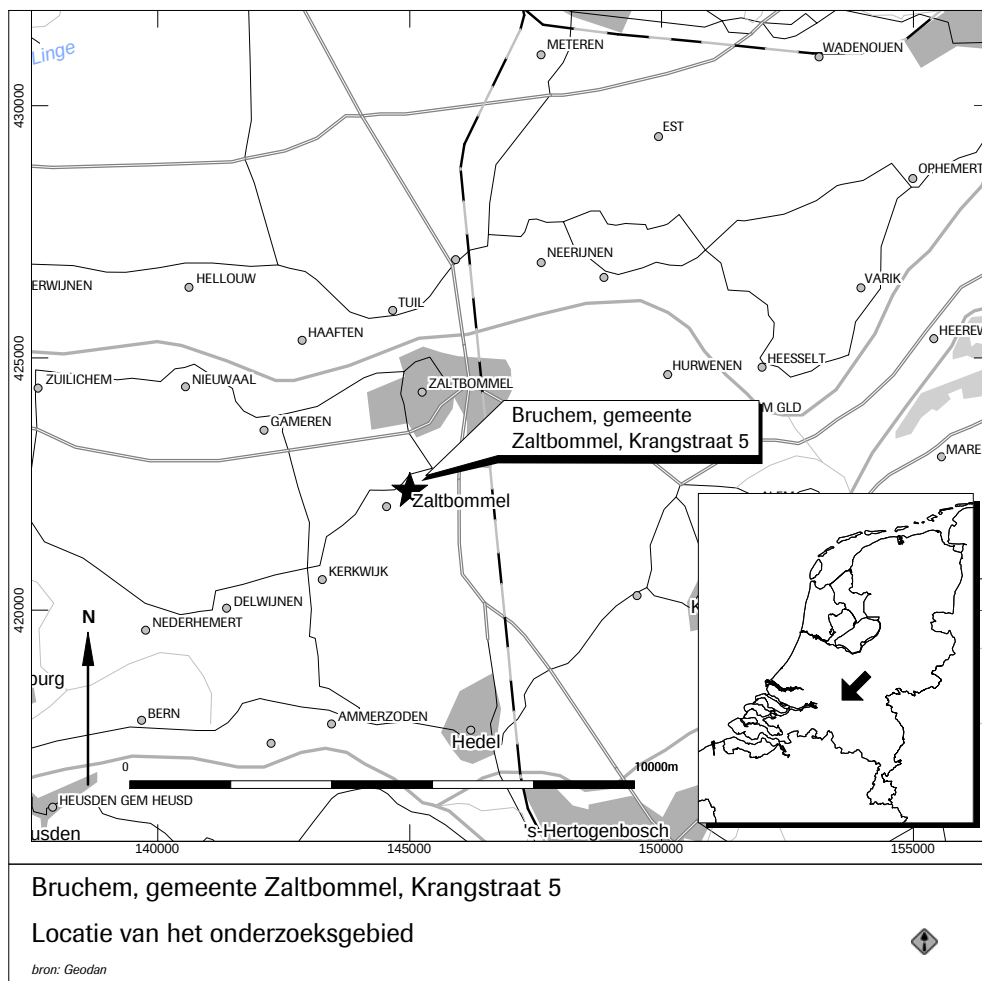

Literatuur

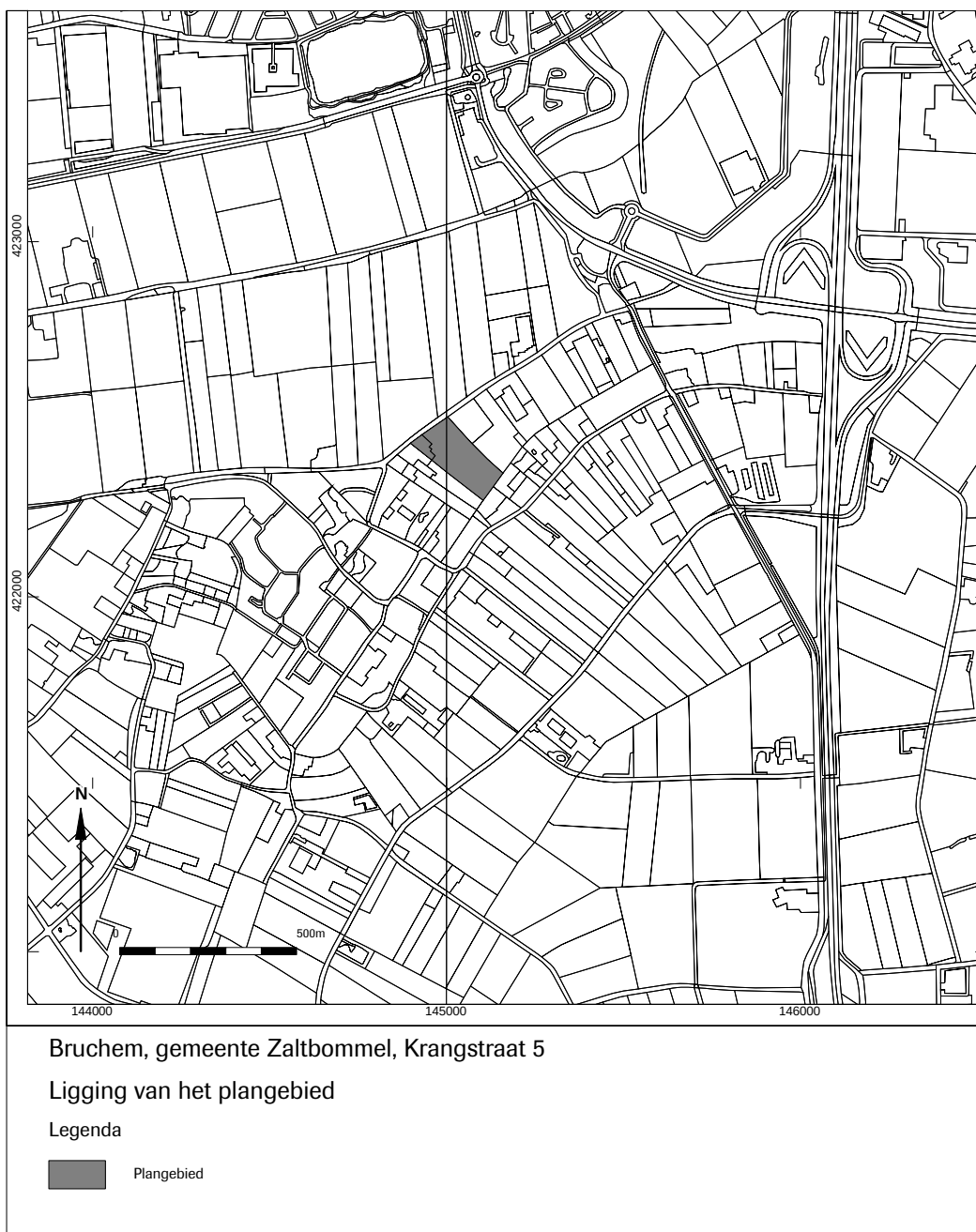
- BERENDSEN, H.J.A. (red.), 1986:** Het landschap van de Bommelerwaard. Nederlands Geografische Studies 10. Amsterdam, Utrecht.
- BERENDSEN, H.J.A., & E. STOUTHAMER, 2001:** Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands, Assen.
- BERENDSEN, H.J.A., E.L.J.H. FAESSEN, A.W. HESSELINK & H. KEMPEN, 2001:** Zand in banen: Zanddiepte-kaarten van het Gelders rivierengebied met inbegrip van de uiterwaarden, Provincie Gelderland, Utrecht.
- BOSCH, J.H.A., 2005:** Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2., Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).
- CATE, J.A.M. & G.C. MAARLEVELD, 1977:** Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50 000, toelichting op de legenda. Wageningen, Haarlem.
- NEDERLANDS NORMALISATIE-INSTITUUT, 1989:** Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters. NEN 5104. Delft.
- TOL, A., P. VERHAGEN, A. BORSBOOM & M. VERBRUGGEN, 2004:** Prospectief boren. Een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie, Amsterdam (RAAP rapport, 1000).

Lijst van afbeeldingen en tabellen

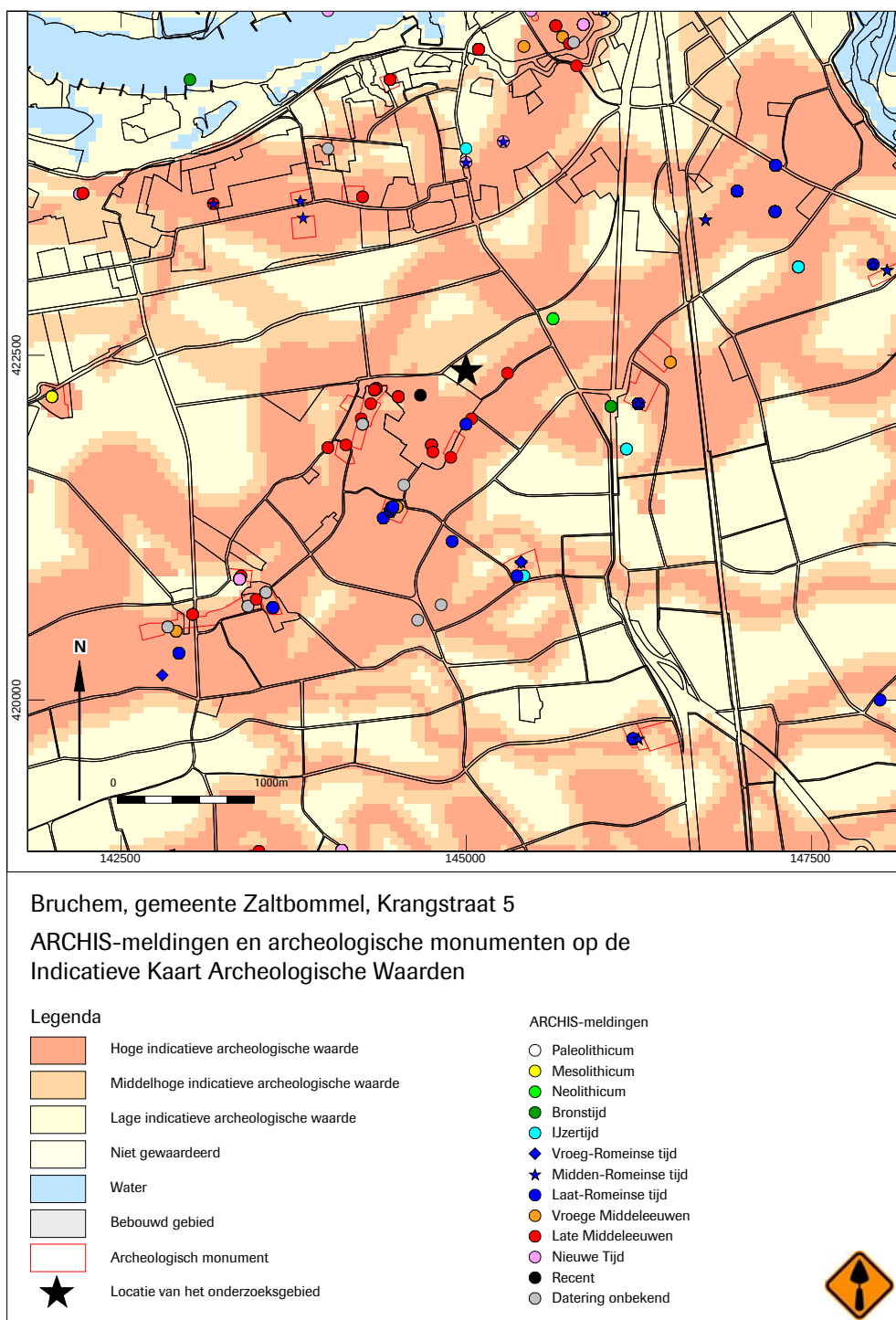
- Afb. 1 Locatie van het plangebied op de topografische kaart
- Afb. 2 Ligging en begrenzing van het plangebied
- Afb. 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
- Afb. 4 Het plangebied op de geologisch-geomorfologische kaart (bron: Berendsen 1986)
- Afb. 5 Ligging van de boringen in het plangebied
- Afb. 6 Profiel van de boringen 1-14

Afb. 1

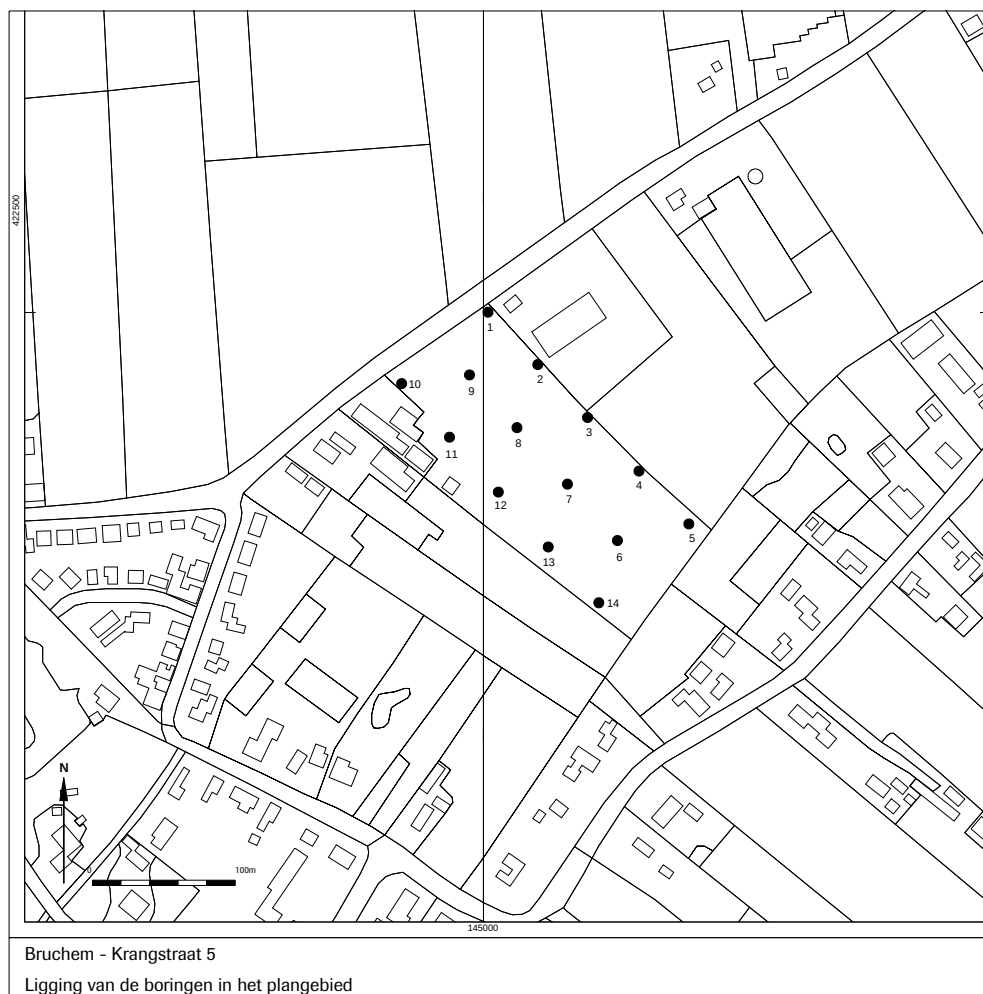
Afb. 2

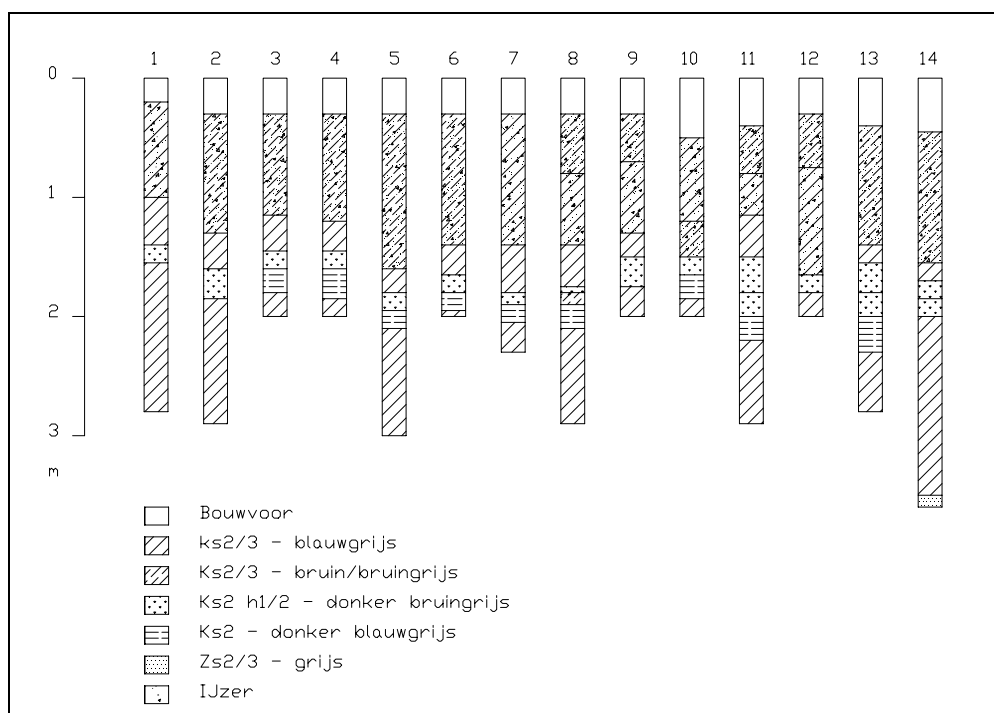
Afb. 3

Afb. 4 Het plangebied op de geologisch-geomorfologische kaart (bron: Berendsen 1986).
(k)ob: (kom) op oever op bedding afzettingen. r: restgeul afzettingen.

Afb. 5

Afb. 6: Profiel van de boringen 1-14

Gemeente Zaltbommel

Selectiebesluit archeologische monumentenzorg, 8 mei 2013

SELECTIEBESLUIT ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG

Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (Verkenkend en karterend booronderzoek)

Krangstraat 5 te Bruchem, gemeente Zaltbommel

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller				
Controle gemeente Zaltbommel	Mw. C.M.A. Sanders	Medewerker monumenten- zorg en archeologie	8 mei 2013	

1. Inleiding

In het kader van geplande ontwikkelingen heeft ADC een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd in plangebied Krangstraat 5 te Bruchem, gemeente Zaltbommel. De gemeente Zaltbommel is als bevoegd gezag gevraagd het rapport te beoordelen en een selectiebesluit op te stellen.

1.1 Het plangebied

Het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit akkerland en heeft een oppervlak van 26.000 m². Voor de locatie en exacte begrenzing van het plangebied wordt verwezen naar het beoordeelde rapport van ADC (rapport 570, d.d. februari 2006).

1.2 Aard van de bedreiging

De geplande ontwikkeling betreft het oprichten van twee bedrijven en twee bedrijfswoningen. De geplande ingrepen zullen naar verwachting dieper reiken dan 30 cm. -mv en kunnen een bedreiging vormen voor eventueel aanwezige archeologische waarden.

1.3 Beleidskader

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Zaltbommel valt het plangebied overwegend binnen de categorie 'Waarde-archeologie 3'. Conform het gemeentelijk beleid moet in deze gebieden voor bodemingrepen groter dan 2500 m² en dieper dan 30 cm -mv een archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

2. Archeologisch onderzoek

Door ADC is op 16 januari 2006 en 9 februari 2006 een archeologisch verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport:

- *Bruchem, Krangstraat 5 (gem. Zaltbommel) rapport 570*, ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, februari 2006.

2.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestond uit een verkennend en een karterend booronderzoek. Tijdens het booronderzoek zijn 14 boringen geplaatst.

2.2 Conclusie onderzoek (verkort)

Er zijn tijdens het karterend booronderzoek geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Uit het verkennend en karterend booronderzoek is gebleken dat in het plangebied geen sprake is van archeologische indicatoren. Op basis van het veldonderzoek is voor het plangebied de middelhoge verwachting bijgesteld naar laag.

2.3 Advies ADC

Op basis van de resultaten van het verkennend en karterend booronderzoek wordt geadviseerd om geen vervolgonderzoek te laten uitvoeren, mits de bodem aan de noordwestelijke zijde niet dieper dan 3 m wordt omgezet. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen.

3. Beoordeling rapportage door de gemeente Zaltbommel

Het rapport biedt voldoende informatie om tot een selectiebesluit te komen.

3.1 Selectiebesluit gemeente Zaltbommel

Naar aanleiding van het uitgevoerde bureauonderzoek en verkennend booronderzoek geven wij het terrein vrij omdat niet aannemelijk is gemaakt dat er daadwerkelijk archeologische indicatoren aanwezig zijn.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden ten aanzien van het archeologisch vrijgegeven terrein onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht.

